

Moskén i den tatariska byn Kruszyniany.

Det muslimska Polen

Fjärde Världen
i Europa

Idag är Polen ett av Europas mest etniskt homogena länder. Mer än 95 procent av landets befolkning beskriver sig själva som katoliker med polska som modersmål. Men landet har under sekler genomsyrats av nationell och etnisk multikulturalism.

Polens historia är polackernas, litauernas, judarnas, ukrainarnas, vitryssarnas, tyskarnas, romernas, slovakernas, lemkernelnarnas, kasjubernas, karaimernas och tatarernas historia. De sistnämnda är en etnisk minoritet som är föga känd i dagens Polen.

Muslimska tatarer har dock utgjort en såväl exotisk som betydelsefull del i polsk historia sedan 1600-talet. De bjöds in till det polsk-litauiska samväldet av bland andra kungen Jan III Sobieski och tjänstgjorde i rikets arméer. De visade mod och patriotism för Polens sak i internationella konflikter. Många adlades som tack för sina militära förtjänster. Muslimska förband med egna imamer tjänstgjorde i polska armén och deltog i försvaret av Polen 1939.

Byarna vid vitryska gränsen utgör en egen polsk Orient

Efter andra världskriget hamnade en stor del av den tatariska minoriteten, bosatt främst i norra Kresy öster om staden Bialystok, i Sovjetunionen. Två tatariska byar – Kruszyniany och Bochoniki – blev dock kvar på polskt territorium. De ligger i regionen Podlasie, nära gränsen till Vitryssland och utgör en egen polsk Orient. Än idag kan de ses som ett muslimskt kulturcentrum i ett katolskt Polen.

Trots att polska muslimska tatarer utgör en mycket liten minoritet har den efter kommunismens fall upplevt en kulturell renässans. Tatariska tidskrifter och kulturföreningar har

bildats. År 1990 invigdes en modern moské i Gdansk, och 1994 påbörjades byggandet av ett stort kulturellt projekt med namnet Centrum för Islam i Bialystok (Centrum Islamu w Białymstoku). Gamla moskéer i byarna har renoverats och fungerar idag inte enbart som religiösa och symboliska platser, de är också populära turistattraktioner.

Visst kan tatarer vara polska patrioter

I byn Kruszyniany finns en välbevarad muslimsk begravningsplats med gamla gravar från 1700- och 1800-talet. På gravarna kan man se muslimska symboler och arabisk skrift som utgör ett intressant inslag i det östra Polens kulturhistoria.

Guiden i Kruszynianys moské är själv av tatarisk härkomst och berättar gärna om folkgruppens långa historia i Polen. Han betonar att muslimernas och katolikernas inbördes relationer historiskt har varit mycket goda i byn. Tatarernas tillgivenhet till Polen understryks:

– Visst kan vi vara polska patrioter, säger guiden.

Text och foto: Mattias Nowak och Johan Muskala

Författarna

Mattias Nowak är doktorand i Öst- och Centraleuropas kulturhistoria vid Lunds universitet.

Johan Muskala är lärare vid f.d. Institutionen för Öst- och Centraleuropa-studier vid Lunds universitet.

Artikeln är återgiven med välvilligt tillstånd från författarna och webb-Bulletinen (<http://bulletinen.org>), där den tidigare är publicerad.

Guiden står framför mibraben, den nisch som finns i varje moské och som visar böneriktningen. Bönen utförs alltid i riktning mot Kaba som ligger i Mekka.

Länkar om tatarer och islam i Polen

(på polska)

Tatarska Jurta: Agro-turism i byn Kruszyniany. På hemsidan finns en hel del information om det tatariska köket och aktuella kulturella aktiviteter.
www.kruszyniany.pl

Tatarzy polscy: En sida om tatarernas kultur och historia i Polen och Litauen. På hemsidan finns många fotografier, bland annat från byarna Kruszyniany och Bohoniki (den polska orientens centrum).
www.tatarzy.tkb.pl

Muzulmanski zwiasek Religijny i RP: Det Muslimska Samfundet i Polen.
www.mzr.pl